

УДК 339.727.22

М. І. Григор'єва,
докторант, Міжрегіональна академія управління персоналом

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ

M. Grigorieva,
doctoral, Interregional Academy of Personnel Management

THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE: PROBLEMS AND OPPORTUNITIES

У статті проведено аналіз позицій та динаміки зміни показників інвестиційної привабливості та безпеки України у рамках національної статистики та міжнародних рейтингів. Дослідження та обґрунтування низки стратегічних конкурентних переваг України. Розроблено рекомендації щодо поліпшення стану інвестиційного клімату та сприяння залученню в Україну прямих іноземних інвестицій.

The article analyzes the positions and dynamics of the performance and security of investment attractiveness of Ukraine in the framework of national statistics and international rankings. Research and study a number of strategic competitive advantages Ukraine. The recommendations were developed for improving the investment climate and encouraging Ukraine to foreign direct investment.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, міжнародні рейтинги, національна статистика, конкурентні переваги.

Key words: foreign investment, investment attractiveness, rankings, national statistics, competitive advantage.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах гострого дефіциту власних капіталовкладень, необхідних для проведення структурної перебудови економіки, розв'язання проблем її інтеграції в світову економіку, важливого значення набуває залучення в Україну зовнішніх джерел фінансування, зокрема іноземних інвестицій. На даному етапі інвестиційна ситуація в Україні характеризується двома аспектами. З одного боку, спостерігаються позитивні тенденції: обсяг інвестицій поступово зростає. Однак не можна не згадати того факту, що Україна все ще знаходиться в переліку країн, які мають найнижчу інвестиційну привабливість.

Наслідком цього є надзвичайно малий обсяг надходження в Україну іноземних інвестицій, використання яких здатне забезпечити доступ до сучасних технологій та менеджменту, сприяти формуванню національних інвестиційних ринків й динамізації ринків товарів і послуг, протегувати макроекономічну стабілізацію та вирішення ряду соціальних проблем, а також пришвидшити інтеграцію країни у світову економічну систему.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМИ

Проблеми інтенсифікації інвестиційних процесів в Україні неодноразово ставали предметом наукових пошуків О. Білоруса, О. Гаврилюка, В. Гейця, Б. Губського, В. Єрмолаєва, Я. Жаліло, М. Крупки, Д. Лук'яненка, І. Майбороди, О. Мозгового, В. Новицького, Є. Панченка, Ю. Пахомова, А. Пересади, О. Плотнікова, А. Філіпенка та інших, у роботах яких зосереджено увагу в основному на вивченні результатів міжнародних рейтингів та їх інтерпретації по відношенню до України. Значна кількість наукових публікацій у сфері інвестицій аж ніяк

не зменшує аксіотажу навколо цієї проблематики. Залучення довгострокових масштабних іноземних інвестицій на пряму залежить як від кон'юнктури світової економіки, так і внутрішньої ситуації в країні, де економічні, соціальні та політичні процеси формують той чи інший стан інвестиційного клімату. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної ваги, від реалізації якого залежить соціально-економічна динаміка, масштаби залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки. Зазначене обумовлює актуальність та вибір цієї теми.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз позицій та динаміки зміни показників інвестиційної привабливості України, дослідження її конкурентних переваг, обґрунтування необхідності вдосконалення інституціонального середовища та пропозиції щодо сприяння залученню в Україну прямих іноземних інвестицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Після проголошення незалежності України в 1991 році в економіку України почали надходити іноземні інвестиції. Однак спостереження за обсягами іноземних інвестицій Державним комітетом статистики України почали вестися лише з 1995 року. Дані, накопичені за цей час, дають змогу аналізувати тенденції та динаміку іноземних інвестицій в економіку України (табл. 1).

На початок 1995 року (тобто за період 1992—1994 рр.) іноземними інвесторами в українську економіку було вкладено лише 483,5 млн дол. США.

У 1992 р. обсяг іноземних інвестицій склав лише 3,8% обсягу ВВП, в 1993 р. — 4,0 %, в 1994 р. — 2,3 % [2]. З 1995 року спостерігалось збільшення інвестиційної активності, а в 1996 році обсяг іноземних інвестицій в Україну збільшився більше ніж на 30%. Економічна криза 1998 року, що охопила фінансові й фондові ринки світу, позначилась і на притоці ПІІ в нашу країну в 1998—1999 роках. З цієї причини в 1999 році спостерігався від'ємний приріст іноземних інвестицій. Після стабілізації світової економіки, з 2000 року, темпи зростання інвестицій відновилися.

Відновлення ПІІ відбулось у 2010 р. з початком посткризового піднесення національних економік розвинутих країн-донорів. Вивіз ПІІ у світі зріс у 2010 р. приблизно на 7,5% (на 1197 млрд дол. США) по відношенню до 2009 р. [5].

Інвестиції надійшли зі 126 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр — 17275,1 млн дол. США, Німеччина — 6317,0 млн дол. США, Нідерланди — 5168,6 млн дол. США, Російська Федерація, Австрія, Сполучене Королівство, Франція, Віргінські Острови, Британські, Швеція, Сполучені Штати Америки (табл. 2).

Таким чином, інвестування реального сектора економіки України на довгострокову перспективу не є пріоритетом для іноземних інвесторів. Натомість кошти вкладаються в сфери з швидким оборотом капіталу і високою нормою прибутковості — фінансову сферу, переробну галузь, операції з нерухомістю та торгівлю (табл. 3).

Приріст іноземного капіталу у 2012 році спостерігався на підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном у сумі 807,0 млн дол. США, промисловості — 2136,8 млн дол. США, будівництва — 160,3 млн дол. США, а також на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку — 283,8 млн дол. США. Аналіз динаміки ПІІ в Україну в порівнянні з іншими постсоціалістичними країнами доводить їх низький рівень. Так, станом на кінець 2012 р. в Україну надійшло 1180,9 дол. США інвестицій у розрахунку на одну особу, що у двічі менше ніж в Росії, у тричі — ніж в Румунії та Литві, у чотири рази — ніж у Латвії, Польщі та Казахстані. В шість раз більше вкладають у Болгарію та Угорщину, вісім — Словаччину, одинадцять — Чехію. Таким чином, Україна і далі залишається сильно недоінвестованою державою. Причини такої ситуації криються як у зовнішніх факторах — посткризовій кон'юктурі світового інвестиційного ринку, так і внутрішніх — незадовільній якості ділового середовища. Таким чином, за аналізований період українська економіка втратила частину інвестиційного потенціалу через несприятливий інвестиційний клімат.

У 2011 році за підсумками рейтингу Doing Business серед 183 країн світу Україна посіла 149 місце, а в 2012 році — 152 місце, причиною чого стало зниження рейтингів України за категоріями "реєстрація власності", "кредитування", "захист інвесторів" та "міжнародна торгівля". Натомість, у порівнянні з 2011 роком Українці вдалось зайняти більш високі позиції за показниками "реєстрація підприємств", "отримання доз-

Таблиця 1. Прямі іноземні інвестиції (далі ПІІ) в Україну з 1995 року по 2012 р. (тис. дол. США)

Рік	Показник на початок року	Надходження за рік	Приріст за рік
1995	483,512,93	281,454,30	413,434,27
1996	896,947,20	531,364,35	544,289,33
1997	1,438,236,53	759,206,78	625,396,34
1998	2,063,632,87	922,393,65	747,045,71
1999	2,810,678,58	754,823,63	471,103,13
2000	3,281,781,71	792,239,28	593,182,47
2001	3,874,964,18	813,681,03	680,298,08
2002	4,555,262,26	1,074,820,10	916,553,46
2003	5,471,815,72	1,319,875,13	1,322,594,09
2004	6,794,409,81	1,930,252,11	2,252,559,46
2005	9,046,969,27	7,868,074,77	7,843,079,28
2006	16,890,048,55	4,580,517,15	4,717,233,50
2007	21,607,282,00	8,710,600,00	7,935,418,00
2008	29,542,700,00	10,911,100,00	6,073,760,20
2009	35,616,411,90	5,634,607,10	4,436,562,20
2010	40,052,974,10	5,985,976,60	4,753,019,80
2011	44,806,986,00	4,556,396,90	4,555,099,36
2012	49,362,085,36	5,100,289,97	4,128,536,84

Джерело: побудовано автором за даними Державного комітету статистики України.

волів на будівництво" та "вирішення неплатоспроможності". Рейтинг України за "підключенням до системи енергопостачання", "сплатою податків" та "забезпеченням виконання контрактів" залишився без змін (табл. 4) [5].

За допомогою кореляційного аналізу можна дослідити зв'язок між обсягом надходження ПІІ, темпами зростання ВВП та капітальними інвестиціями. Між цими показниками існує тісний прямий взаємозв'язок, оскільки між темпами зростання ВВП та обсягом ПІІ країни коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,97$, а показник надход-

Таблиця 2. Розподіл ПІІ за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу)

Країни-інвестори	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012
Кіпр	22,4	31,7
Німеччина	15,8	11,6
Нідерланди	10,5	9,5
Російська Федерація	7,6	7,0
Австрія	6,1	6,2
Велика Британія	5,1	4,7
Франція	5,3	3,2

Джерело: побудовано автором за даними Державного комітету статистики України.

Таблиця 3. Розподіл ПІІ за основними видами економічної діяльності (у % до загального обсягу інвестування)

Види економічної діяльності	Станом на 31.12.2011	Станом на 31.12.2012
Сільське господарство	1,6	1,5
Промисловість	30,9	31,5
Діяльність транспорту та зв'язку	3,8	5,5
Будівництво	6,1	1,8
Операції з нерухомим майном	11,6	11,0
Торгівля	10,5	11,0
Фінансова діяльність	33,1	29,6

Джерело: побудовано автором за даними Державного комітету статистики України.

ження ПІІ та капітальних інвестицій відповідно становить 0,99. Це означає, що в міру збільшення надходжень ПІІ в економіку України темпи ВВП та капітальних вкладень теж зростали. З іншого боку, активізація іноземної інвестиційної діяльності можлива лише за умов оздоровлення економіки, поліпшення інвестиційного середовища, активізації внутрішнього інвестування та адекватної інвестиційної політики.

Отже, при залученні прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку необхідно враховувати критерії національної безпеки. Вважається, що для стабільного економічного зростання країни річні інвестиції за певний період часу мають бути на рівні 19—25% до ВВП, тобто для підтримання інвестиційної безпеки загальний обсяг інвестицій в економіку країни щодо ВВП має бути на рівні:

$$P_i = I \times 100 \% \geq 19\text{—}25\%, \text{ВВП}$$

де P_i — рівень інвестиційної безпеки у відсотках,

I — загальний обсяг реальних інвестицій в економіку країни за аналізований період у грошовому вимірі.

Величина P_i повинна утримуватися на рівні 19—25%, що є пороговим значенням інвестиційної безпеки [6].

Максимальне порогове значення інвестиційної безпеки відповідає етапу, коли економіка перебуває на стадії реформування і потребує значних інвестицій. Коли економіка перебуває на етапі стабільного розвитку, порогове значення інвестиційної безпеки може бути дещо меншим. Оскільки для України питання інвестицій стоїть вкрай гостро, порогове значення інвестиційної безпеки в найближчі три роки має бути максимальним — на рівні 25%.

Ця позиція відстежується у методичних рекомендаціях Національного інституту проблем міжнародної безпеки РНБО України. Показники динаміки стану інвестиційної безпеки України, згідно з цими рекомендаціями, наведені у таблиці 5.

Як видно з результатів розрахунків, індикатори щодо ПІІ в Україні є нижчі порогових значень (винятком був 2005 рік, коли відбувся продаж металургійного комбінату "Криворіжсталь" і банку "Аваль" та період з 2007 по 2010 роки, коли інвестори приділяли основну увагу на забезпечення фінансування вже розпочатих інвестиційних проектів, зокрема у рамках розширення Транс'європейської транспортної мережі (ТЄМ-Т) та

Таблиця 4. Порівняльна характеристика показників України згідно звітів Doing Business 2011—2012 рр.

Рейтинги за категоріями	DB 2012 рейтинг	DB 2011 рейтинг	Зміна рейтингу
Реєстрація підприємств	112	118	+6
Отримання дозволів на будівництво	180	182	+2
Підключення до системи енергопостачання	169	169	Без змін
Реєстрація власності	166	165	-1
Кредитування	24	21	-3
Захист прав інвесторів	11	108	-3
Сплата податків	181	181	Без змін
Міжнародна торгівля	140	136	-4
Забезпечення виконання контрактів	44	44	Без змін
Вирішення неплатоспроможності	156	158	+2

Джерело: побудовано автором за даними: Doing Business / World Bank.

підготовки до проведення в Україні фінальної частини ЄВРО-2012) [9].

Для ефективного залучення якісних інвестицій необхідна постійна координація діяльності іноземних інвесторів. Але цього недостатньо для досягнення необхідного рівня інвестицій в економіці, для залучення стратегічно важливих інвесторів. Для цих цілей в приймаючих країнах створюються спеціальні організації, агентства. Їх діяльність полягає в тому, що в різних країнах, які мають стратегічне значення для приймаючої країни, розміщуються спеціальні органи (агентства, бюро). Загальний напрям діяльності задається головним органом, що знаходиться в приймаючій країні. Таким чином, створюється мережа спеціалізованих установ, основне завдання яких — пошук і залучення стратегічно важливих інвесторів та оцінка якості прямих іноземних інвестицій до моменту їх залучення в економіку країни, що допоможе на перших етапах не допустити недобросовісних інвесторів в Україну та врегулювання спорів між інвесторами та органами влади.

Таким чином, при обрахунку інвестиційної безпеки країни необхідно враховувати критерій якості, бо саме якість ПІІ більшою мірою впливає на національну безпеку країни. Визначення оцінки якості ПІІ повинно бути поетапним. На першому етапі необхідно дати оцінку інвестора, визначити його мету і цілі інвестицій в економіку України, його ділову, інвестиційну та економічну репутацію. На другому етапі оцінюється інвестиційний проект, пріоритетність для вітчизняної економіки, інноваційність, екологічність, терміни окупності, величина інвестицій тощо.

Таблиця 5. Динаміка стану інвестиційної безпеки України

Індикатор, одиниця виміру	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Порогове значення
Згідно з методикою Міністерства Економіки України												
Відношення чистого приросту ПІІ до ВВП %	1,79	2,16	2,64	3,47	9,1	4,0	9,7	9,2	4,9	4,4	2,8	5-10
Частка ПІІ у загальному обсязі інвестицій, %	10,08	11,6	12,14	13,66	30,1	14,8	31,3	32,1	23,4	25,3	14,5	20-30
Згідно з методикою Національного інституту проблем міжнародної безпеки РНБО України												
Рівень інвестиційної безпеки (P_i), %	17,7	18,6	21,7	25,4	30,2	27,4	30,9	28,7	21,1	17,5	19,0	19-25

Джерело: розраховано автором за даними Державного комітету статистики України та Національного Банку України.

Таблиця 6. Показники оцінювання якості ПІІ

Критерії	3 бали	2 бали	1 бал
Оцінка інвестора			
Ділова репутація	бездоганна	добра	негативна або невідома
Інвестиційний досвід	більше 10 років	5-10 років	менше 5 років або невідомий
Оцінка проекту			
Галузь вкладання	пріоритетна	важлива	інші
Регіон вкладання	пріоритетний	важливий	інші
Величина капіталу	більше 500 тис. дол. США	100-500 тис. дол. США	менше 100 тис. дол. США
Термін діяльності	більше 10 років	5-10 років	менше 5 років
Інноваційність	розробка інновацій	впровадження інновацій	не інноваційне
Екологічність	безпечне	допустима норма	небезпечне
Кількість зайнятих	більше 500 осіб	100-500 осіб	менше 100 осіб
Напрями економічної діяльності	експортно-орієнтовані	всукраїнський ринок	регіональний ринок

Основою даного підходу є система бальної оцінки якості об'єктів та суб'єктів інвестиційного процесу (табл. 6).

Інзормний інвестор, який отримав менше 15 балів, є небезпечним, про що повідомляється Рада Національної Безпеки України у рекомендаційній формі, якщо ж отримані бали в межах 16—24 — допуск на загальних умовах, а набравши більше 25 балів, інвестор зможе отримати певні пільги і стимули.

У результаті застосування цієї системи встановлюється якість ПІІ, а також визначається пріоритетність реалізації інвестиційних проектів відповідно до національних інтересів. Запропонований метод визначення якості певних економічних суб'єктів та об'єктів у відповідності до встановленого критерію дає можливість визначати, які інвестори несуть загрозу для економіки країни, а які відповідають національним інтересам.

Основною гідністю такого методу активної стратегії залучення іноземних інвестицій є безпосередній контакт з можливим інвестором. Існує ряд досліджень про ефективність такої діяльності.

На сьогодні в Україні немає єдиного органу, що регулює діяльність іноземних інвесторів, однією з головних пунктів котрого буде приваблення іноземних інвесторів та збільшення рівнів прямих іноземних інвестицій.

Однак не слід забувати, що на протигагу несприятливим факторам, Україна володіє низкою стратегічних переваг, які за умови проведення ефективної економічної та правової політики можуть зробити її однією з найбільш конкурентоспроможних країн регіону. Серед них: низький курс національної валюти; значний природно-ресурсний потенціал; високий рівень промислового виробництва, стратегічно вигідне географічне розташування, що обумовлює величезний експортний і транзитний потенціал держави, наявність готових незадіяних виробничих потужностей, недооціненність активів через відсутність розвинутого фондового ринку, який би показав об'єктивну вартість бізнесу, кваліфіковані і відносно дешеві трудові ресурси, об'ємний внутрішній ринок тощо.

За коефіцієнтом транзитності територія України посідає перше місце у Європі, маючи, за висновками англійського інституту "Rendall", транзитний рейтинг — 3,75 (найвищий у Європі). Однак відсутність шляхів міжнародного рівня протягом тривалого періоду не дозволяла їй повною мірою використовувати свій геополітичний ресурс. Рішення про будівництво через територію України чотирьох транспортних коридорів (№ 3 Берлін — Вроцлав — Львів — Київ, № 5 Трієст — Любляна — Будапешт — Братислава — Львів — Київ — Москва, № 9 Гельсінкі — Київ — Одеса — Будапешт — Александрополіс, № 7 Водний — Дунайський, що проходить через порти Ізмаїл і Рені), а також розроблена спільно з Польщею концепція коридору Гданськ — Одеса, що має отримати статус загальноєвропейського, створили реально перспективні можливості для України підвищити обсяги товарообігу з країнами Західної, Центральної і Східної Європи, покращити якість пасажирських перевезень, вирішити низку регіональних проблем [9].

Однак реалізація інвестиційних проектів розбудови транспортних шляхів потребує напрацювання відповідного досвіду, зокрема вивчення питань функціонування фінансових, інвестиційних та виробничих структур на стадії будівництва і функціонування платних автодоріг, залізничних колій за міжнародними стандартами, сучасних, технічно оснащених складських приміщень. Особливо загострюється потреба залучення ПІІ та налагодження ефективних коопераційних відносин у зв'язку з неспроможністю держави щодо фінансування, майнової гарантії проектів, а також проблематичністю отримання кредитів вітчизняних банків та інших фінансових структур. Тому підприємства, які відповідають за будівництво та наступну експлуатацію об'єктів, а також за обслуговування та здійснення рекламної, туристичної та іншої діяльності, повинні бути створені у формі недержавної власності, що значно підвищить обсяги залучення додаткових приватних іноземних інвестицій, а для забезпечення високої ефективності проектів, інвестор повинен обиратися на основі тендерних конкурсів.

Важливою проблемою, що постане перед потенційним іноземним інвестором проектів розбудови транспортних коридорів, є впевненість у надійності механізму повернення коштів, дія якого повинна бути тривалою (в межах окупності), а обсяги грошових надходжень — чітко обумовлені в часі. Розв'язати цю проблему фахівці пропонують за допомогою передачі автомобільних доріг, побудованих із залученням нетрадиційних джерел фінансування в концесію, з правом концесійної компанії (що складатиметься з учасників з України та інших країн), справляти плату за проїзд із користувачів дороги.

Для вирішення гострих для України і країн Євро-союзу проблем забезпечення паливно-енергетичними ресурсами важливе формування портфеля інвестиційних проектів спорудження нафто- та газопроводів через територію нашої країни. З точки зору трансформації моделі економічних відносин між Україною та Євросоюзом, створення такого довгострокового активу, як трубопровід, на основі міжнародного кооперування і кооперації, є надзвичайно важливим напрямом співробітництва. При цьому зацікав-

Таблиця 7. Порівняльний аналіз форм та інструментів впливу на інвестиційну активність

Форми	Інструменти	Позитивні риси (переваги)	Негативні риси (недоліки)
Податкове стимулювання	Зменшення ставок оподаткування для іноземних інвесторів; податкові канікули; податковий кредит; звільнення від оподаткування об'єкта або продукту; інвестиційна податкова знижка; відміна податків на реінвестиції; безмитний імпорт сировини і/або обладнання; угоди про уникнення подвійного оподаткування	Стимулює іноземного інвестора вкладати капітал; надає йому можливості закріпитися на ринку; підвищує конкурентоспроможність продукції, випущеної на підприємстві з іноземним капіталом; заохочує до майбутніх капіталовкладень	Приводить до появи асиметрії у розподілі податкового тягаря між вітчизняними й іноземними інвесторами; спричиняє зловживання у залученні іноземних інвестицій; зменшує податкові надходження у бюджет
Фінансово-кредитне стимулювання	Прискорена амортизація; можливість використання амортизаційного режиму країни інвестора; пільгові кредити; надання субсидій і гарантій, компенсацій; тарифні знижки для підприємства з іноземними інвестиціями; пільгове страхування; державні дотації при інвестуванні в пріоритетні сфери	Забезпечує адресність підтримки; знижує витрати і підвищує прибутковість підприємства; полегшує доступ до капіталу на стадії реалізації інвестиційного проекту; зменшує ризиковість бізнесу; концентрує зусилля на досягненні конкретних результатів від втілення проектів; стимулює вкладення у проекти з тривалим терміном окупності, що потребують підтримки в процесі реалізації проекту	Приводить до зростання витратків бюджету; підвищує небезпеку нелегітимного використання суспільних коштів
Грошово-кредитне стимулювання	Пільги з обов'язкового резервування для банків, які входять у інституційні утворення з іноземним інвестором; реінвестування	Розширює доступ іноземного інвестора до банківських послуг країни-реципієнта	Може призвести до надлишкової прибутковості банківського сектора, дискримінації вітчизняних позичальників
Валютне стимулювання	Зміна курсу національної валюти; лібералізація валютного ринку; введення конвертованості національної валюти по поточних і капітальних операціях, включаючи можливість використання валюти країни-інвестора і/чи країни-реципієнта для розрахунків по експортно-імпортних операціях та операціях з материнською компанією	Забезпечує доступ інвестора до каналів руху капіталу; зменшує трансакційні витрати; підвищує гарантії щодо можливості репатріації прибутків; забезпечує додаткову прибутковість за рахунок курсових премій	Може призвести до втрати рівноваги платіжного балансу, девальваційного тиску, втрати резервів національним банком; створює легітимні канал

лені країни Європи отримують переваги від надійності українського транзиту, а Україна збереже, а може й збільшить свою частку на ринку постачання (транзиту) енергоресурсів.

Розв'язання завдань, пов'язаних із трансформацією зовнішньоекономічних відносин України з іншими країнами Європи в реальному секторі, викликає низку інших організаційних вимог, що полягають у переорієнтації застарілої організаційно-функціональної та управлінської структури ЗЕД з обслуговування торговельно-посередницьких і торговельних зовнішньоекономічних зв'язків до забезпечення функціонування інвестиційно-виробничої (відтворювальної) моделі ЗЕВ. Нова організаційно-інституційна структура повинна створити для іноземного інвестора належні умови інвестиційної діяльності, відповідати за результати інвестування та пов'язані з ними перетворення, забезпечити ефективність експорту національного капіталу.

Вивчення літературних джерел, вітчизняного та зарубіжного законодавства дозволяє побудувати порівняльну таблицю (табл. 7).

Існує велика кількість варіантів об'єднання охарактеризованих у таблиці форм та інструментів стимулювання інвестиційних потоків у систему, в рамках якої максимізуються їхні позитивні риси і мінімізуються недоліки. Умовно поєднання тих чи інших форм та інструментів можна розділити на дві групи: ті, що на фоні оптимізації макроекономічних (оптимальна відсоткова ставка, виважена політика грошової пропозиції, стримана фіскальна політика, активні структурні зрушення з метою мінімізації інфляції витрат, підтримка довгостроково рівноважного валютного курсу), правових та інфраструктурних складових інвестиційного клімату сприятимуть активізації процесу інвестування в цілому, а також ті, що забезпечуватимуть підтримку конкретних інвестиційних проектів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, аналіз позицій України в різноманітних інвестиційних рейтингах дає право зробити висновки про погіршення стану бізнес середовища країни, що у сукупності з несприятливою кон'юнктурою міжнарод-

ного інвестиційного ринку формують негативні очікування щодо підвищення зацікавленості крупних зарубіжних інвесторів у капіталовкладеннях у вітчизняну економіку.

Численні опитування й експертні оцінки доводять наявність значної кількості невирішених проблем в середовищі державного регулювання, існування формальних і неформальних політико-правових й економічних правил, що негативним чином структурують вітчизняний бізнесовий простір, формують його негативний імідж на міжнародній арені. У результаті в міжнародних рейтингах конкурентоспроможності Україну зараховують до країн, що розвиваються, але характеризуються нестабільністю в політиці та економіці, несприятливим інвестиційним кліматом і високими ризиками господарської діяльності, а за місцем часто зіставляють з країнами "третього світу".

Отже, необхідні додаткові заходи, по зниженню дії негативних факторів на стан інвестиційного клімату в Україні. Серед яких першочерговими є:

1. Суттєво розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки (останній Указ Президента "Про основні напрями конкурентної політики на 2002—2004 рр." був прийнятий 19.02.2003 р.).

2. Позитивну роль могло б зіграти введення в роботу з іноземними інвесторами принципу "єдиного вікна", що дозволяє їм мати справу з одним уповноваженим органом або навіть його представником, що бере на себе супровід проекту з їх участю (включаючи забезпечення контролю за проходженням у компетентних інстанціях необхідних погоджувальних і дозвільних процедур, отриманням потрібних резолюцій). Роль такого "вікна" могло б узяти на себе Агентство з питань щодо іноземних інвестицій, створення якого при Міністерстві економіки України пропонує автор, а також його відділення на місцях.

3. Аналіз і оцінка інвестиційних потоків і необхідність трансформації моделі ЗЕВ у відтворювальну, що передбачає розвиток двостороннього кооперування і кооперації, свідчить про необхідність активної позиції держави, урядових структур щодо стимулювання іноземних інвестицій. Світовий та вітчизняний досвід свідчить, що таке втручання опирається на використання різних форм й інструментів, які неоднаково і часто неоднозначно впливають на інвестиційну активність. Це вимагає порівняльного аналізу цих форм та інструментів з точки зору їхньої ефективності, що дозволить вибрати їх оптимальний набір в залежності від цілей і завдань іноземного інвестування (див. таб.7).

Дані міри не абсолютні, але вони, на наш погляд, можуть відіграти позитивну роль в становленні вітчизняної економіки.

Література:

1. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України (2011), Модернізація України — наш стратегічний вибір". — С. 416.

2. Григор'єва М.І. Інвестиційна привабливість України в умовах сучасної геополітичної реальності, Доповідь на VII Міжнародній науково-практичній конференції "Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право, духовність". — Київ, 2013. — С. 1—10, МАУП.

3. Державна служба статистики України. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. — Київ, 2012. — С. 172.

4. Державна служба статистики України. Капітальні інвестиції в Україні. — Київ, 2012. — С. 122.

5. Міжнародна фінансова корпорація. Doing business in a more transparent world доступні на: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>, (16 серпня 2013).

6. Державна служба статистики України. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2013/0105001_2013.htm, (24 серпня 2013).

7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>, (30 серпня 2013).

8. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>, (23 липня 2013).

9. Програма Європейського Союзу для України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ten-t.org.ua/>, (15 серпня 2013).

References:

1. Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine (2011) "Modernization of Ukraine — ours strategic choice", 416 p.

2. Grigorieva M.I. (2013), "The investment attractiveness of Ukraine in today's geopolitical realities", Report on the VII International Scientific and Practical Conference "Ukraine as a geopolitical reality: politics, economics, law, spirituality", pp. 1—10, Kyiv, IAPM.

3. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Foreign Investments of Ukraine", Kyiv, p. 172.

4. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Capital investments in Ukraine", Kyiv, p. 122.

5. International Finance corporation "Doing business in a more transparent world" available at: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>, (16 August 2013).

6. State statistic of Ukraine (2013) "Official website of the State Statistics Committee of Ukraine" available at: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2013/0105001_2013.htm, (24 August 2013).

7. Official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine available at: <http://www.me.gov.ua>, (30 August 2013).

8. The official site of the National Bank of Ukraine available at: <http://www.bank.gov.ua>, (23 June 2013).

9. The European Union to Ukraine available at: <http://ten-t.org.ua>, (15 August 2013).

Стаття надійшла до редакції 08.09.2013 р.